

ระบุมูลค่า 1 อันนา ซึ่งผลิตขึ้นในปี ค.ศ.1919 (พ.ศ. 2462) จำนวน 1 ชิ้น แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นหลักฐานที่ร่วมในสมัยนั้นเพราะในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากลุ่มชนชาติพื้นราบพื้นที่สูงบางแห่ง นิยมนำเหรียญเงิน จากประเทศเมียนมาร์หรืออินเดียมาใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง



รูปที่ 2.33 หินกรวดแม่น้ำที่พบในแหล่งโบราณคดี
เนินเขาบ้านถ้ำ

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด เนื่องจากโบราณวัตถุที่พบมีจำนวนน้อยมาก อาจจะเป็นแหล่งที่มีการแวะมาใช้ชั่วคราวหรือเพียงระยะเวลาสั้นๆ หรือการพบหินกรวดแม่น้ำบนเนินเขา อาจเป็นนัยที่แสดงการเป็นแหล่งคัดเลือกหรือกักตุนวัตถุก็เป็นได้

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด หากเป็นแหล่งกักตุนและคัดเลือกวัตถุจริง อาจจัดอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกะเทาะ แต่ยังไม่แน่ชัดเช่นกันเพราะว่าการนำหินกรวดแม่น้ำขึ้นมาไว้บนเนินเขา อาจเกิดขึ้นเพื่อการใด ในสมัยใด ก็เป็นได้ ส่วนการพบเหรียญดังกล่าวเชื่อว่าอย่างน้อยที่สุด น่าจะมีคนเข้ามาบริเวณนี้ตั้งแต่ช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 25 อย่างแน่นอน

2.5 แหล่งโบราณคดีถ้ำไก่อ๊ Big Knob (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 23)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 10 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|------------------------------|-----------------|
| 1. นายเชดศักดิ์ ศรีธรรมาภรณ์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นายพิพัฒน์ กระแจะจันทร์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพูน | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. Mr. Edward Richardson | ผู้ช่วยนักวิจัย |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นถ้ำที่อยู่ด้านทิศเหนือของในพื้นที่หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใกล้กับคอยขุนนะซึ่งอยู่ด้านทิศเหนือของบ้านถ้ำลอด บริเวณนี้สามารถเห็นเขาโคดขนาดใหญ่ลักษณะเป็นคุ่ม/ปุ่ม (Big Knob) ยื่นขึ้นมาของคอยขุนนะ มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 251649 (กรมแผนที่ทหาร 2535) มีตำแหน่งความสูงที่ระดับ 620 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.13)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

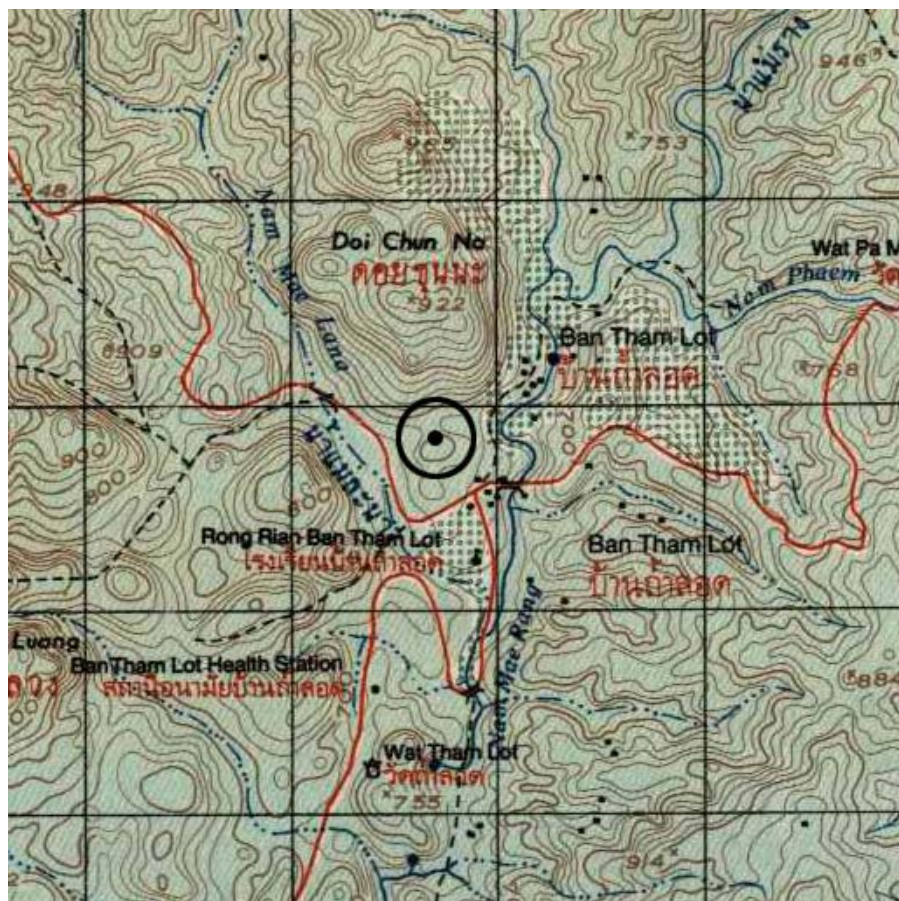
บริเวณชุมชนบ้านเหนือของหมู่บ้านถ้ำลอด มีเขาสูงๆลูกหนึ่งซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งและอยู่ระหว่างหมู่บ้านถ้ำลอดกับคอยขุนนะ พื้นที่รอบๆเขาสูงๆนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านทั้งสิ้น ปากทางเข้าถ้ำจะอยู่บริเวณพื้นที่ช่องเขา หันไปทางคอยขุนนะ

สภาพแหล่งโบราณคดี

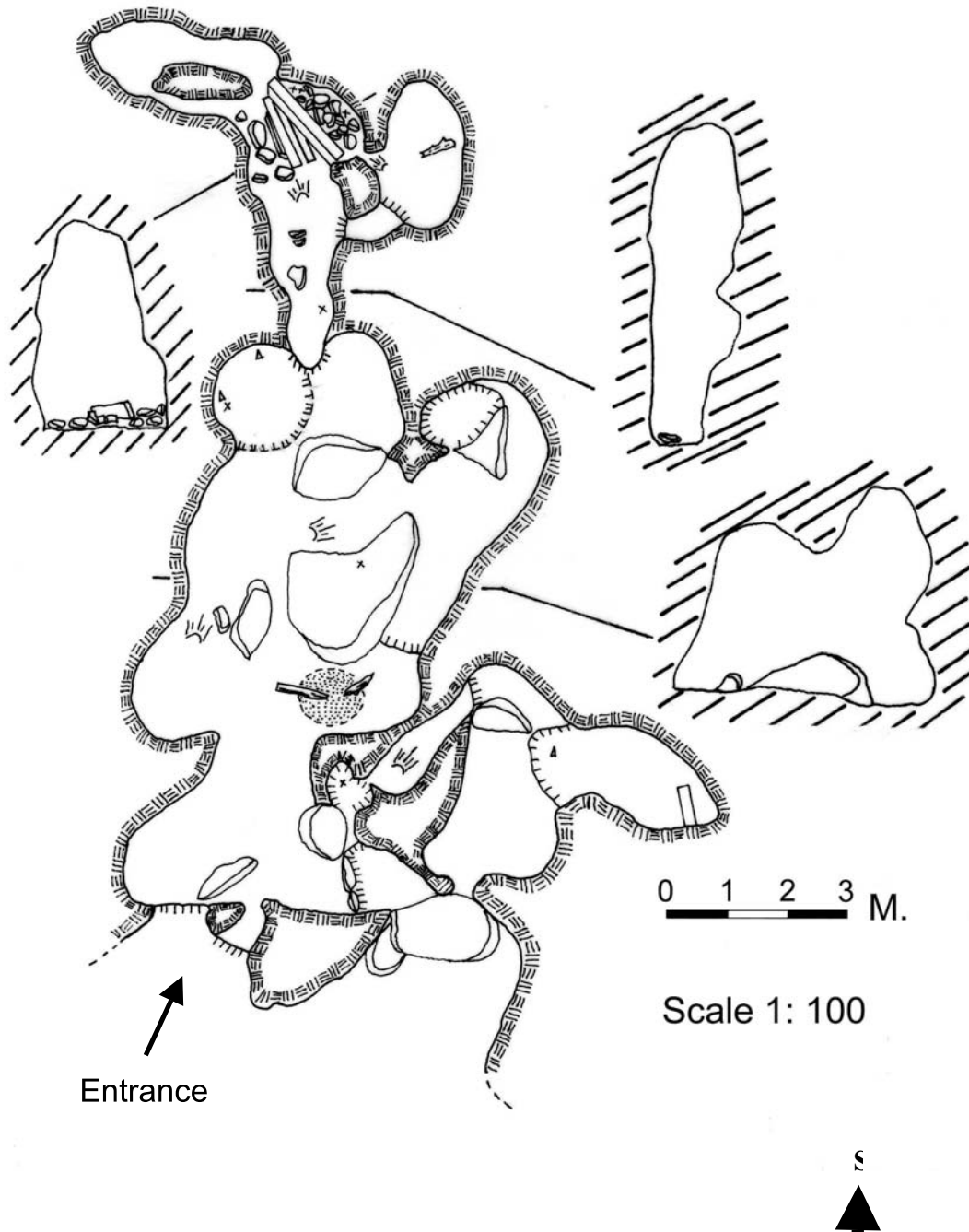
ปากถ้ำหันไปทางทิศเหนือเข้าหาคอยขุนนะ ด้านหน้าของปากถ้ำมีสภาพเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบและมีลักษณะเป็นช่องเขา ปากถ้ำอยู่สูงกว่าพื้นที่บริเวณนี้เพียง 4-5 เมตรเท่านั้น (รูปที่ 2.34) ภายในถ้ำสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 คูหาคือ คูหาที่ 1 เป็นคูหาแรกเมื่อเข้ามาภายในถ้ำ มีขนาดประมาณ 4x10 เมตร สภาพพื้นถ้ำค่อนข้างราบเรียบ มีแสงสว่างส่องถึงเล็กน้อย (รูปที่ 2.35-2.36) บริเวณท้ายของคูหาซึ่งมีช่องต่อไปยังคูหาที่ 2 พบเศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดิน เศษกระดูกและเปลือกข้าวเผาไฟ ส่วนในคูหาที่ 2 ซึ่งอยู่ถัดจากคูหาที่ 1



รูปที่ 2.34 สภาพปากถ้ำไก่อ๊ Big Knob



แผนที่ 2.13 ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีอ้าไก๊ Big Knob
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)



แผนผังที่ 2.9 แหล่งโบราณคดีถ้ำไก่อ๊ Big Knob

นั้น มีสภาพเป็นโพรงแคบๆ คือมีความกว้างประมาณ 2-3 เมตร และยาวประมาณ 4 เมตร ภายในคูหาที่ค่อนข้างมืดมาก เพราะแสงไม่สามารถส่องเข้ามาถึง (รูปที่ 2.37) พบหลักฐานที่เป็นเศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดิน เศษกระดูก เพียงเล็กน้อย ส่วนคูหาที่3 อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของถ้ำ ต่อกับคูหาที่ 1 และอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าส่วนอื่นๆของถ้ำ ภายในคูหาที่3 ส่วนใหญ่ค่อนข้างมืด (แผนผังที่ 2.9) ถ้ำแห่งนี้อาจมีการใช้ของคนในปัจจุบันด้วย เพราะในคูหาที่ 2 และ 3 พบไม้แผ่นแปรรูปถูกนำมาเก็บไว้



รูปที่ 2.35 สภาพภายในคูหาที่ 1 ของแหล่งโบราณคดีถ้ำไก่อ๊ Big Knob



รูปที่ 2.36 สภาพภายในคูหาที่ 1 ของแหล่งโบราณคดีถ้ำไก่อ๊ Big Knob



รูปที่ 2.37 สภาพภายในคูหาที่ 2 ของแหล่งโบราณคดีถ้ำไก่อ๊ Big Knob

โบราณวัตถุที่พบ

หลักฐานที่พบประกอบด้วย

- เศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดิน จำนวน 6-7 ชิ้น ตกแต่งด้วยลายเชือกทาบและลายขูดขีด (รูปที่ 2.38)
- เศษกระดูกชิ้นเล็กๆ ไม่ทราบว่าเป็นกระดูกของคนหรือสัตว์เพราะเป็นเศษชิ้นเล็กมาก



รูปที่ 2.38 เศษภาชนะดินเผาที่พบในถ้ำไกล่ Big

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด อาจเป็นที่พักชั่วคราว?

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด อาจอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

2.6 แหล่งโบราณคดีถ้ำลอดโงงหน้า (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 24)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 10 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|-------------------------------|-----------------|
| 1. ผศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช | นักวิจัย |
| 2. นางสาวนันทมน ภูริพัฒน์พงษ์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายพิพัฒน์ กระแจะจันทร์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. นางสาวนุชนภาภักดิ์ ชุมดี | อาสาสมัครอิสระ |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของถ้ำในวัฒนธรรมโลงหรือถ้ำผีแมน อยู่ในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่กลับไม่เคยมีการกล่าวถึงในเอกสารใดๆมาก่อน โดยตั้งอยู่บริเวณปากทางน้ำออกของถ้ำลอด มีตำแหน่งพิกัดกริดภูมิศาสตร์ที่ 47 QMB 246628 (กรมแผนที่ทหาร 2535) ในระดับความสูงประมาณ 660 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.14)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

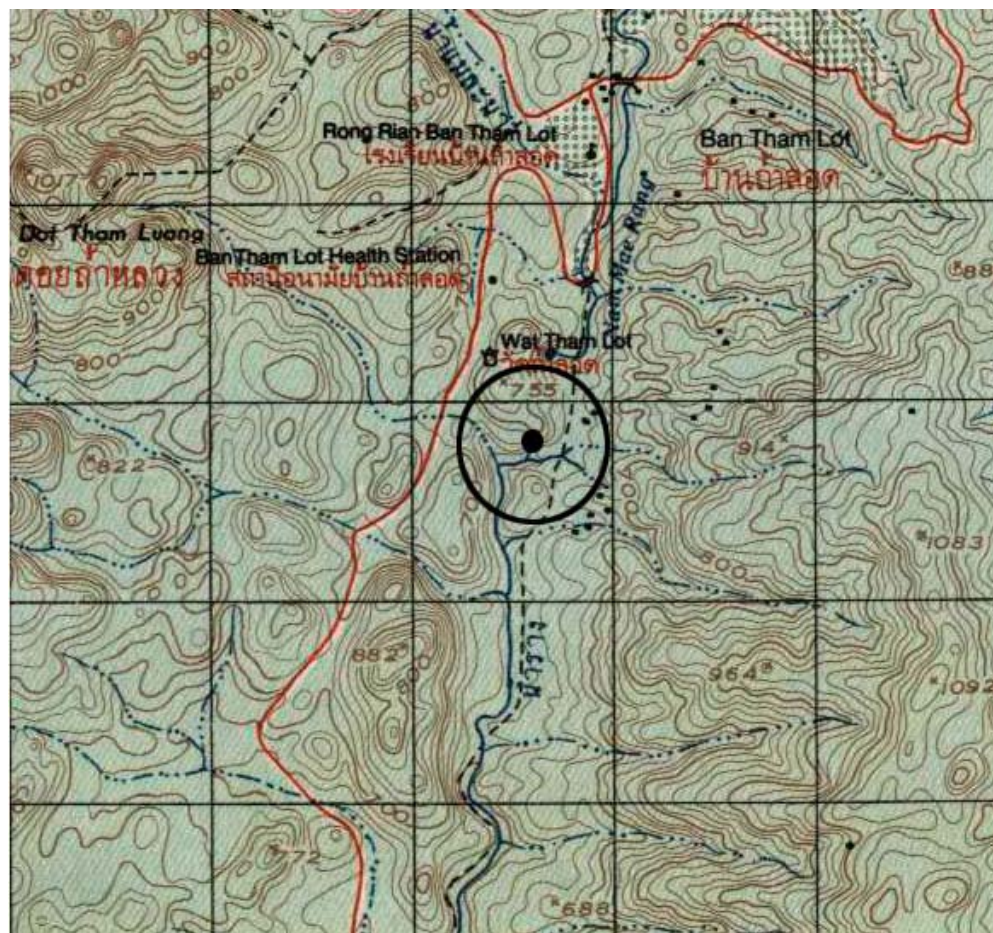
จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเส้นทางที่นำไปสู่ปากทางน้ำออกของถ้ำลอดซึ่งเป็นทางเดินที่ชัดเจนและสะดวก หรือใช้เส้นทางเข้าถ้ำลอด จากนั้นลงแพรับจ้างนำไปยังปากทางน้ำออก จากนั้นขึ้นไปยังส่วนที่เป็นถ้ำโลงไม้หรือถ้ำผีแมนซึ่งมีบันไดมาน้ำขึ้นไป เมื่อขึ้นไปถึงด้านบนบริเวณโถงหน้าก่อนขึ้นถ้ำโลงไม้ เป็นที่ตั้งของแหล่งที่จะกล่าวถึงในที่นี้

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพของแหล่งมีลักษณะเป็นโถงกว้าง บนหน้าผาดั้งชันภายในถ้ำลอด ซึ่งเมื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จึงได้มีการทำรั้วกันตามขอบของโถงและทำบันไดทางขึ้น มีตำแหน่งความสูงจากพื้นริมลำน้ำลางภายในถ้ำลอดประมาณ 10-15 เมตร สภาพของโถงโดยทั่วไปค่อนข้างมืด มีแสงสว่างเพียงเล็กน้อยบริเวณใกล้ทางขึ้น ขนาดของโถงถ้ำประมาณ 26x35 เมตร มีเสาหินขนาดใหญ่สองต้นที่ขอบโถงด้านนอก ตรงกลางโถงเป็นพื้นที่โล่ง ส่วนบริเวณที่ติดผนังด้านในมีก้อนหินกลมทั้งขนาดใหญ่และเล็กตกอยู่หนาแน่น บางส่วนของหินกลมนี้อย่างสามารถเห็นว่าลักษณะเป็นแผ่นของเพดานที่ถล่มลงมาอย่างชัดเจน ตามกองหินกล่มเหล่านี้พบเสาไม้สองต้น ต้นหนึ่งปักตั้งอยู่โดยปลายด้านบนเกือบชิดกับเพดานถ้ำในปัจจุบัน ส่วนอีกต้นหนึ่งวางล้มอยู่ข้างๆต้นแรก เสาไม้ทั้งสองต้นนี้มีการเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมตามแนวยาวของเสาเพื่อใช้ในการเสียบคานระหว่างคู่ของเสาเหมือนกับที่พบตามถ้ำโลงไม้อื่นๆ ใกล้ๆกับเสาพบแผ่นไม้ขนาดใหญ่ซึ่งมีความกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร และยาวประมาณ 5 เมตร วางอยู่บนก้อนหินกล่ม จากลักษณะของแผ่นไม้ที่พบนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแผ่นไม้ที่ทำไว้สำหรับรองรับโถงไม้ที่มีขนาดใหญ่และยาวเช่นที่พบในแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ (แผนผังที่ 2.10)

นอกจากนี้ในการสำรวจตามกองหินกล่มบนพื้นโถงถ้ำแห่งนี้ ยังได้หลักฐานทางโบราณไม่ว่าจะเป็นเศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดิน เศษชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และชิ้นส่วนของโถงไม้ถูกทับอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งบริเวณที่พบได้เป็น 8 จุด โดยเฉพาะบริเวณจุดที่ 1-3 พบโบราณวัตถุอยู่ในดินลึกประมาณ 10 เซนติเมตรได้ก้อนหินใหญ่

บริเวณใกล้กับจุดที่ 3 ซึ่งห่างจากบันไดทางขึ้นประมาณ 3 เมตร พบร่องรอยของหลุมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 2x2 เมตร หนึ่งหลุม เมื่อทำการตรวจสอบกับเอกสารในห้องสมุดของสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่) ได้เคยมีการสำรวจโถงไม้ในถ้ำลอดแห่งนี้บริเวณคูหาที่อยู่ถัดเข้าไป เมื่อปี พ.ศ. 2529 แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงหลักฐานในบริเวณโถงหน้าที่ได้นำเสนอในรายงานฉบับนี้ และการดำเนินในครั้งนั้นเป็นแต่เพียงการสำรวจซึ่งไม่ได้กล่าวถึงการขุดค้นแต่อย่างใด (บวรเวท รุ่งรุจี และคณะ 2529) ทำให้ในขณะนี้จึงยังไม่ทราบแน่ชัดว่ารอยหลุมสี่เหลี่ยมที่พบบริเวณถ้ำลอดโถงหน้าเป็นหลุมขุดค้นทางโบราณคดีหรือไม่ ถ้าใช่ เป็นการขุดค้นโดยใครและเมื่อใด



แผนที่ 2.14 ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีถ้ำลอดโงงหน้า
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)



แผนผังที่ 2.10 แหล่งโบราณคดีถ้ำลอดโองหน้า

มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือ บริเวณที่พบหลักฐานทางโบราณคดีมีเพียงบริเวณใกล้ผนังทางด้านทิศใต้ของ โถงซึ่งเป็นทางผ่านไปยังถ้ำโลงไม้ที่อยู่ลึกเข้าไปเท่านั้น ส่วนทางด้านเหนือซึ่งมีหินถล่มเหมือนกัน กลับไม่พบหลักฐานใดๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะพื้นที่ในส่วนนี้ยังคงมีกระบวนการก่อดำทางธรณีวิทยาอยู่

โบราณวัตถุที่พบ

โบราณวัตถุที่พบตามจุดต่าง ๆ นั้น ได้ทำการเก็บตัวอย่างมาเพียงเล็กน้อย ประกอบด้วย

- เศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดินจำนวน 25 ชิ้น (รูปที่ 2.39-2.40)
- เศษชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์



รูปที่ 2.39 เศษภาชนะดินเผาเนื้อดินที่พบใน แหล่งโบราณคดีถ้ำลอดโถงหน้า



รูปที่ 2.40 เศษภาชนะดินเผาเนื้อดินที่พบใน แหล่งโบราณคดีถ้ำลอดโถงหน้า

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

ที่ฝังศพในวัฒนธรรมโลงไม้

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย โดยเปรียบเทียบกับอายุของวัฒนธรรมโลงไม้ที่เคยมีการเสนอไว้ ประมาณ 2,200-1,200 ปีมาแล้ว

2.7 แหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำลอด (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 25)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 20 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

1. นายเชตศักดิ์ ตรีวิทยาวัฒน์	ผู้ช่วยนักวิจัย
2. นางสาวอุดมลักษณ์ สุนทรระกูล	ผู้ช่วยนักวิจัย
3. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี	ผู้ช่วยนักวิจัย
4. นางสาววิรัชศักดิ์ แคล้วคำพุด	ผู้ช่วยนักวิจัย
5. Mr. Edward Richardson	ผู้ช่วยนักวิจัย

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นเพิงผาที่อยู่ในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางด้านทิศใต้ของสนามหญ้า มีตำแหน่งพิกัดกริดภูมิศาสตร์ที่ 47 QMB 247635 (กรมแผนที่ทหาร 2535) ในระดับความสูงประมาณ 640 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.15)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากทางหลวงหมายเลข 1095 (แม่มาลัย-แม่ฮ่องสอน) เมื่อถึงอำเภอปางมะผ้า บริเวณบ้านสบป่อง มีเส้นทางแยกเข้าสู่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด มีระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ภายในศูนย์ฯ มีสนามหญ้าอยู่ตรงกลาง ทางด้านทิศใต้ของสนามมีเพิงผาอยู่แห่งหนึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดี

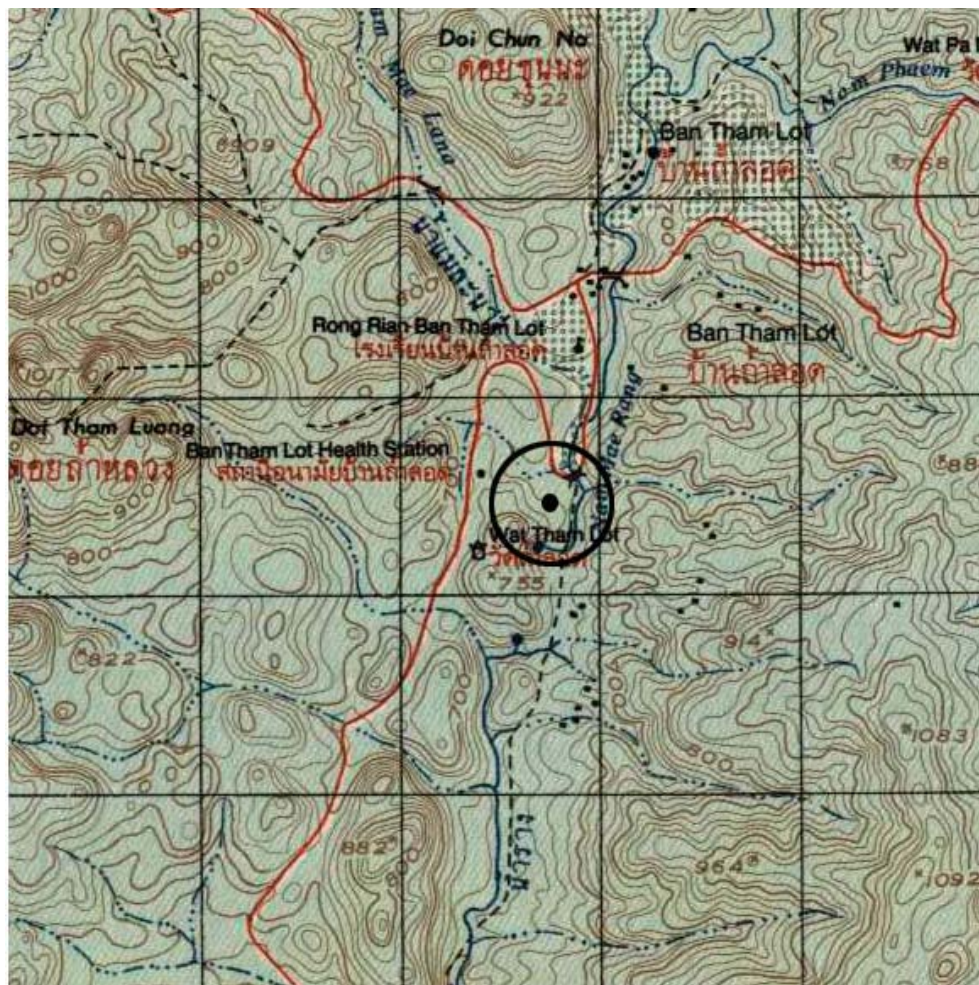
สภาพแหล่งโบราณคดี

เพิงผาของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นชะง่อนผาสูง บริเวณใต้เพิงผามีพื้นที่ราบแคบๆ มีความกว้างประมาณ 5 เมตร และยาวประมาณ 30 เมตร สภาพของแหล่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ตกกระจายอยู่ทั่วไปไม่หนาแน่นนัก ถัดจากพื้นที่ราบใต้เพิงผามีลักษณะลาดเอียงลงไปพื้นที่ราบด้านล่าง ทำให้สภาพพื้นที่ใต้เพิงผาเป็นเนินดินสูงประมาณ 3 เมตร (รูปที่ 2.41-2.42) ที่ตั้งของแหล่งอยู่ห่างจากลำน้ำทางด้านตะวันออกของแหล่งประมาณ 100-150 เมตร บริเวณใต้เพิงผาพบโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องมือหินและเศษภาชนะดินเผาระบายอยู่ทั่วไปบนผิวดินซึ่งอาจเกิดจากการรบกวนโดยสัตว์ที่พบร่องรอยตามซอกเชิงหน้าผา (แผนผังที่ 2.11)

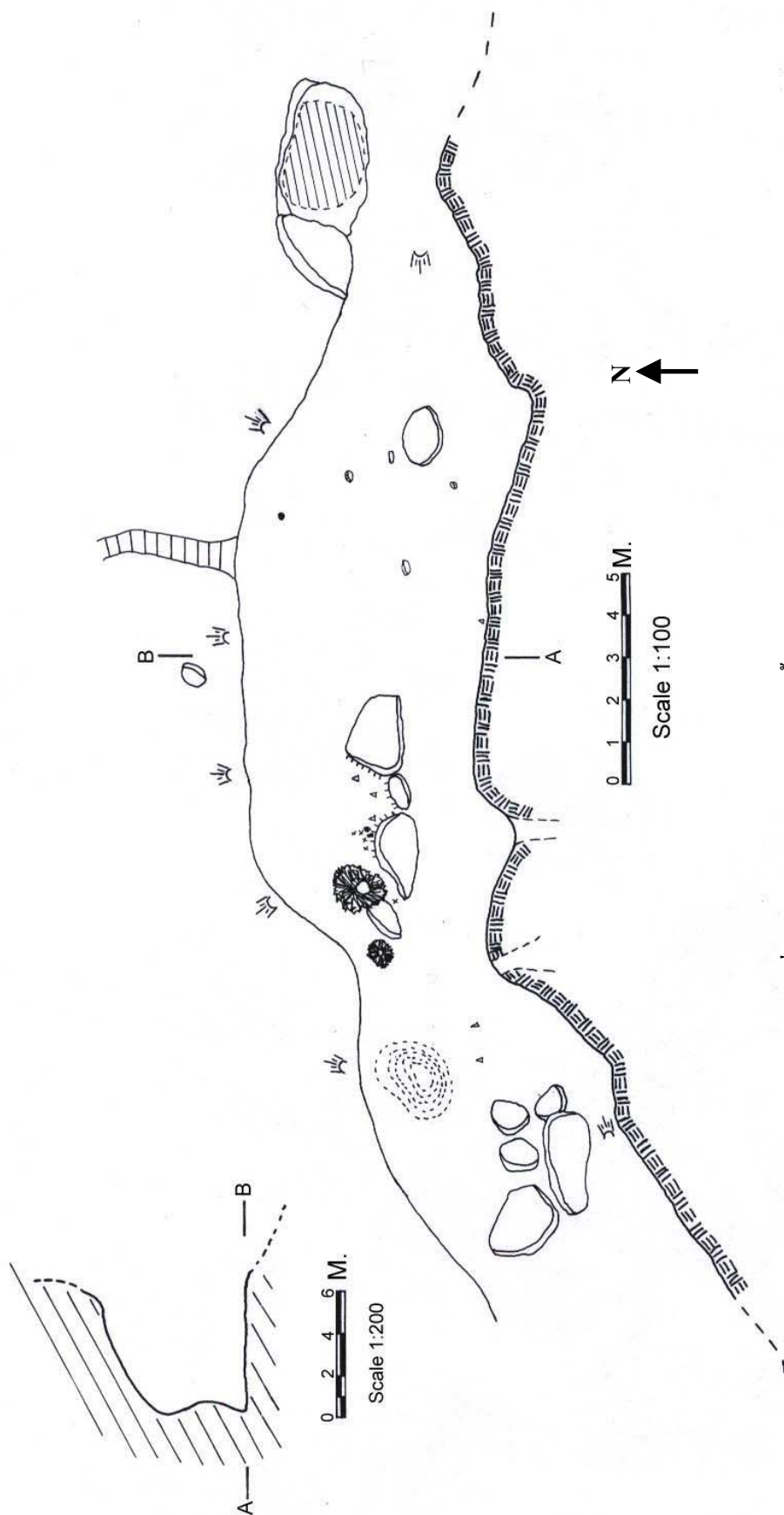
นอกจากนี้ แหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำลอดเป็นแหล่งที่ได้เลือกขุดค้นโดยโครงการ โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกด้วย



รูปที่ 2.41 สภาพทั่วไปบริเวณแหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำลอด



แผนที่ 2.15 ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำลอด
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)



แผนผังที่ 2.11 แหล่งโบราณคดีเพิงผาลอด



รูปที่ 2.42 สภาพพื้นที่บริเวณใต้เพิงผาถ้ำลอด
ระหว่างการขุดค้น

โบราณวัตถุที่พบ

โบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจผิวดินประกอบด้วย

- เครื่องมือหิน จำนวน 2-3 ชิ้น
- สะเก็ดหินกะเทาะ จำนวน โดยประมาณ 10 ชิ้น
- ค้อนหิน 1 ชิ้น
- เศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดินจำนวนประมาณ 10 ชิ้น

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

ที่พักอาศัยชั่วคราว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

2.8 แหล่งโบราณคดีสันตยวนาหลวง (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 26)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 15 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

1. นายเชิดศักดิ์ ตรียาภิวัฒน์ ผู้ช่วยนักวิจัย

2. นางสาวอุดมลักษณ์ สุนทรระกูล	ผู้ช่วยนักวิจัย
3. นางสาวศิริลักษณ์ กัณทศรี	ผู้ช่วยนักวิจัย
4. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพุด	ผู้ช่วยนักวิจัย
5. Mr. Edward Richardson	ผู้ช่วยนักวิจัย

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีลักษณะเป็นสันคอยที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ตั้งอยู่บริเวณริมลำน้ำในพื้นที่ของหมู่บ้านนาหลวง ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 237601 (แผนที่ 2.16) (กรมแผนที่ทหาร 2535) บนแผนที่ทางทหาร ซึ่งปัจจุบันเป็นสันคอยที่อยู่ด้านหลังสถานีวิทยุเคลื่อนที่เฉพาะกิจที่ 33 (ปจว.บ้านนาหลวง) ลักษณะของสันคอยแห่งนี้วางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ ห่างจากลำน้ำซึ่งอยู่ทางทิศใต้ประมาณ 200 เมตร และมีระดับความสูงประมาณ 640 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง หรือสูงจากลำน้ำประมาณ 40 เมตรในแนวตั้ง สภาพพื้นที่ระหว่างสันคอยกับลำน้ำค่อนข้างชัน (ประมาณ 70-80 องศาโดยประเมินจากความเอียงของถนนที่ผ่านข้างสันคอย) ทางด้านทิศตะวันตกของสันคอยแหล่งโบราณคดีมีสภาพเป็นหุบเขาที่ลาดเอียง (ในสภาพค่อนข้างชันลงไป) เชื่อมต่อกับเทือกเขาที่อยู่ถัดออกไปประมาณ 1.5 กิโลเมตรในแนวระนาบ

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

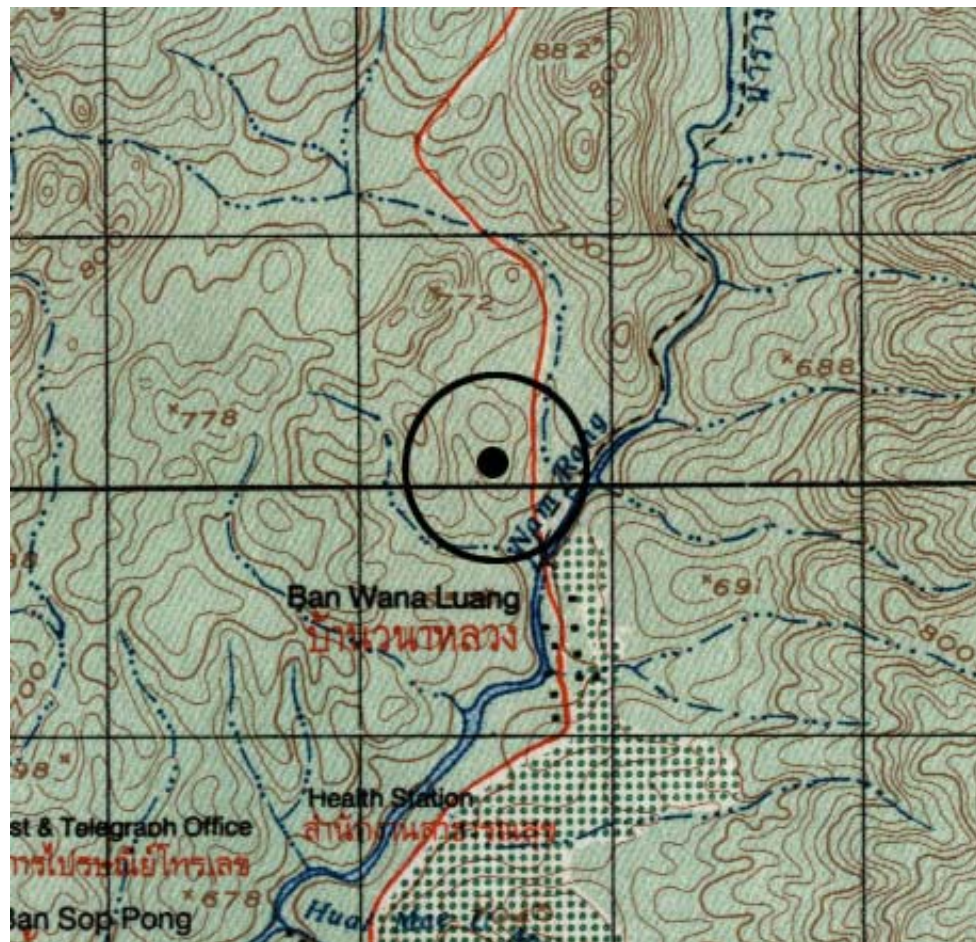
จากถนนทางหลวงหมายเลข 1095 สายแม่มาลัย-แม่ฮ่องสอน ที่บริเวณบ้านสบป่องให้แยกเข้าตามทางมุ่งสู่บ้านถ้ำลอด เมื่อผ่านหมู่บ้านนาหลวงมาเล็กน้อยพบสะพานข้ามลำน้ำซึ่งพอข้ามฝั่งแล้วพบที่ตั้งสถานีวิทยุเคลื่อนที่ฯ ให้เดินขึ้นไปยังเนินเขาที่อยู่หลังสถานี และเดินตามสันเขาไปทางทิศเหนือประมาณ 100 เมตร จนถึงปลายด้านทิศเหนือของเนินเขาซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่ง

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพของสันคอยเป็นเนินเขาบนสุดของภูเขาซึ่งมีความสูงกว่าพื้นที่โดยรอบประมาณ 10-20 เมตร ความยาวของสันคอยแห่งนี้ประมาณ 300 เมตร มีก้อนหินปูนขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป ทางด้านตะวันออกและตะวันตกของสันคอยนี้ค่อนข้างลาดชันและมีก้อนหินปูนขนาดใหญ่กระจายอยู่เช่นกัน ทั้งยังพบร่องรอยน้ำที่ถูกชะโดยฝนหลายสาย มีพื้นที่ราบแคบๆบนยอดของสันคอยตลอดทั้งแนว สภาพพืชพรรณโดยทั่วไปเป็นแบบป่าเบญจพรรณ มีต้นไม้ขึ้นไม้หนาแน่นนัก ตำแหน่งที่พบแหล่งโบราณคดีอยู่บริเวณปลายด้านเหนือของสันคอย โดยขอบเขตของแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานกระจายอยู่นั้นประมาณ 30x40 เมตร ซึ่งรวมพื้นที่ด้านบนยอดและพื้นที่ลาด



รูปที่ 2.43 สภาพพื้นที่บนแหล่งโบราณคดีสันคอยนาหลวง



แผนที่ 2.16 ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสันดอยวนาหลวง
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

เฉียงทั้งสองข้าง โดยส่วนบนยอดของสันคอยพบโบราณวัตถุที่พบขวานหินขัดแบบไม่มีบ่าจำนวน 1 ชิ้น ส่วนทางพื้นที่ลาดด้านทิศตะวันออกนั้น พบขวานหินขัดแบบไม่มีบ่าและหินกรวดแม่น้ำที่มีรอยใช้ลับหรือขัดฝนจำนวนเล็กน้อย ในขณะที่ทางด้านทิศตะวันตกของสันคอยซึ่งมีสภาพลาดชันและเต็มไปด้วยก้อนหินปูนขนาดใหญ่กว่าพื้นที่ส่วนอื่นนั้น พบขวานหินขัด โกลนขวานหิน หินกรวดแม่น้ำที่มีรอยลับ และเศษภาชนะดินเผากระจายอยู่ค่อนข้างหนาแน่นมากกว่าบริเวณส่วนอื่น แต่เศษภาชนะดินเผาเหล่านั้นมีจำนวนประมาณ 20-30 ชิ้น แต่อยู่ในสภาพที่ผุกร่อนมากจนผิวด้านนอกและด้านในบางชิ้นหายไปจนหมด มีข้อสังเกตว่านอกจากการกระจายตัวของโบราณวัตถุจะเกิดขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์แล้ว การชะล้างโดยน้ำฝนที่ไหลจากส่วนบนสุดของสันคอยลงมาดังเห็นได้จากร่องน้ำไหลหลายแห่งตามที่ลาดของคอยนั้น น่าจะมีผลต่อการกระจายตัวของโบราณวัตถุด้วย

โบราณวัตถุที่พบ

- ขวานหินขัด (รูปที่ 2.44)
- โกลนหินขัด (รูปที่ 2.45)
- หินกรวดแม่น้ำที่มีรอยลับหรือขัดฝน
- เศษภาชนะดินเผา



รูปที่ 2.44 ขวานหินขัด โกลนหินขัด และ
เศษสะเก็ดหินที่พบบนแหล่ง
โบราณคดีสันคอยวนาหลวง



รูปที่ 2.45 สภาพเศษภาชนะดินเผาเนื้อดิน
ที่พบบนแหล่งโบราณคดีสันคอย
วนาหลวง

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

ที่อยู่อาศัย

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินขัด

2.9 โบราณสถานบ้านถ้ำลอด 1 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 27)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 22 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|-------------------------------|-----------------|
| 1. นายเชิดศักดิ์ ศรีธำภิวัฒน์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นางสาวศิริลักษณ์ กัณทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพุ่ม | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. Mr. Edward Richardson | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 5. อ้ายหม่อง | ชาวบ้านผู้นำทาง |

ที่ตั้งของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 252659 (กรมแผนที่ทหาร 2535) บนสันเนินเล็กๆเชิง “คอยขุนนะ” ริมฝั่งทางด้านทิศตะวันตกของลำน้ำ “ห้วยแห้ง” บริเวณช่วงก่อนที่ลำน้ำสายนี้ไหลไปรวมกับลำน้ำลำปางประมาณ 150-200 เมตร และอยู่ห่างจากห้วยแห้งประมาณ 50 เมตร สันเนินที่ตั้งแหล่งแห่งนี้วางตัวในแนวทิศตะวันออกและค่อยๆลาดเอียงขึ้นไปทางคอยขุนนะทางด้านทิศตะวันตก ความสูงของเนินโบราณสถานประมาณ 640 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง หรือมีความสูงกว่าลำน้ำและพื้นที่ราบโดยรอบประมาณ 2-3 เมตร ตำแหน่งที่พบโบราณสถานนั้นโดยรวมมีลักษณะทางกายภาพเป็นช่องเขาแคบๆที่มีลำน้ำไหลผ่าน มีพื้นที่ราบลาดตะพักแคบๆริมน้ำ (แผนที่ 2.17)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากหมู่บ้านถ้ำลอด เดินตามลำน้ำลำปางขึ้นไปทางทิศเหนือ จนถึงบริเวณที่ลำห้วยแห้งมารวมกับลำน้ำลำปาง ให้เดินแยกขึ้นไปตามลำห้วยแห้งประมาณ 150-200 เมตร ทางฝั่งตะวันตกของลำห้วยพบที่ตั้งแหล่งเป็นเนินเขาเล็กๆวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตกซึ่งทอดตัวจากภูเขามายังริมน้ำ

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพของโบราณสถานที่น่าสนใจพบมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอยู่บนสันเนิน (รูปที่ 2.46) ขอบเขตของโบราณสถานมีขนาดความกว้างที่วัดได้ประมาณ 16 เมตรและความยาวประมาณ 23 เมตร มีวัชพืชและไม้ประเภทล้มลุกเช่น สาบเสือ มะเขือพวงและไผ่ขึ้นปกคลุมค่อนข้างหนาแน่น พบเศษอิฐและหินกรวดแม่น้ำขนาดใหญ่วางอยู่บนเนิน รวมทั้งร่องรอยของหลุมลักลอบขุดขนาดประมาณ 1 เมตรกลางเนินโบราณสถาน บริเวณชายขอบของโบราณสถานด้านทิศเหนือยังพบแนวก่ออิฐเป็นชั้นหนาประมาณ 50 เซนติเมตร ทำให้เชื่อว่าน่าจะมี



แผนที่ 2.17 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 1
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

การก่ออิฐเพื่อบอกขอบเขตของโบราณสถานแห่งนี้เป็นรูปสี่เหลี่ยมโดยรอบทั้งเนินหรืออาจเป็นการก่ออิฐเพื่อปรับพื้นดินให้เท่ากัน นอกจากนี้ตามพื้นผิวดินโดยทั่วไปของเนินพบเศษกระเบื้องดินเผากระจายค่อนข้างหนาแน่น (รูปที่ 2.47)

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในโบราณสถานแห่งนี้ ที่อยู่ในสภาพพังทลายและยังถูกปกคลุมโดยพืชและดินอยู่มาก ทำให้สามารถสันนิษฐานเบื้องต้นจากการพบเศษกระเบื้องดินเผาได้แต่เพียงว่า อาจเคยมีอาคารที่ใช้หลังคาที่มุงด้วยกระเบื้องอยู่ภายในโบราณสถานแห่งนี้ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอาคารก่อผนังหรืออาคารโถง เพราะไม่พบแนวอิฐหรือแนวขอบอาคารหรือร่องรอยการก่ออิฐผนังแต่อย่างใด

สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งของโบราณสถานแห่งนี้คือตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณที่ลำน้ำห้วยแห้งและลำน้ำลงมาบรรจบกัน การตั้งโบราณสถานในบริเวณที่เป็นช่องเขาแคบๆ และลักษณะการเลือกตั้งบนเนินเขาเล็กๆริมน้ำก็มีความคล้ายคลึงกับการตั้งโบราณสถานที่พบในหมู่บ้านเมืองแพม (โบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 และ 2) ซึ่งอาจแสดงถึงการเลือกลักษณะของตำแหน่งที่เหมาะสมต่อการเลือกพื้นที่ในบริเวณที่มีลำน้ำมาบรรจบกัน



รูปที่ 2.46 ภาพถ่ายที่ตั้งของโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 1



รูปที่ 2.47 แนวก่ออิฐที่พบในโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 1

โบราณวัตถุที่พบ

นอกจากเนินโบราณสถานและแนวก่ออิฐที่พบแล้ว โบราณวัตถุที่พบมีเพียงเศษกระเบื้องดินเผาที่อยู่ในสภาพแตกเป็นชิ้นเล็กๆเท่านั้นที่พบบนผิวดินซึ่งไม่สามารถระบุรูปแบบของกระเบื้องที่พบได้แน่ชัด (รูปที่ 2.48)

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

จากการพบเพียงเศษกระเบื้องดินเผาและร่องรอยการก่อสร้างอาคารด้วยอิฐ ทำให้สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้จะอยู่ในช่วงสมัยประวัติศาสตร์เช่นกัน



รูปที่ 2.48 เศษกระเบื้องดินเผาที่พบในโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 1

2.10 แหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 2 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 28)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 22 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|--------------------------------|-----------------|
| 1. นายเชิดศักดิ์ ศรีธัญญะวัฒน์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพุด | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. Mr. Edward Richardson | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 5. อ้ายหม่อง | ชาวบ้านผู้นำทาง |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

โบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 256657 (กรมแผนที่ทหาร 2535) ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1:50000 และอยู่ในระดับความสูงประมาณ 640 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.18)

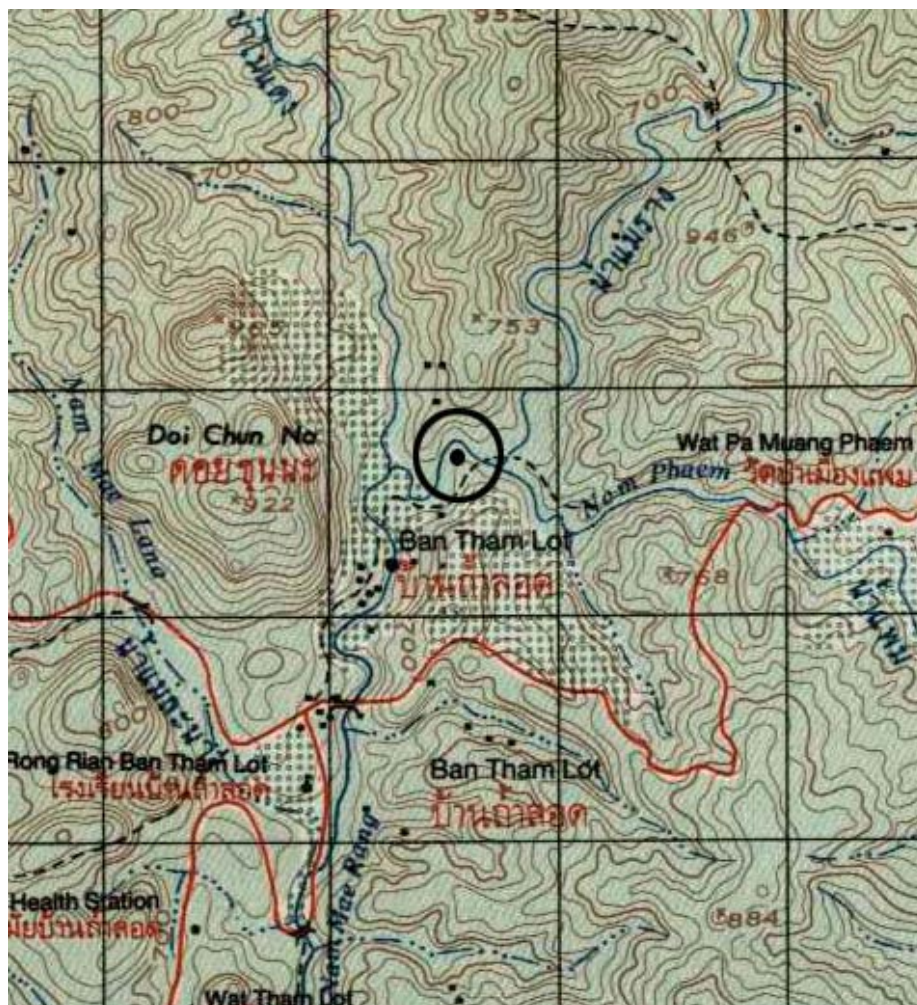
การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากหมู่บ้านถ้ำลอด เดินทางตามลำน้ำลงขึ้นไปทางทิศเหนือ จนถึงบริเวณที่ลำห้วยแห่งมารวมกับลำน้ำลำให้เดินแยกขึ้นไปตามลำน้ำลำประมาณประมาณ 300-400 เมตร ทางฝั่งทิศใต้ของลำน้ำ ใช้เวลาในการเดินทางช่วงนี้ประมาณ 15 นาที ก่อนถึงช่วงที่ลำน้ำลำและลำน้ำแพมมาบรรจบกัน บนลานตะพักชั้นบนนั้นเป็นที่ตั้งของโบราณสถานบ้านถ้ำลอด2

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพที่ตั้งของโบราณสถานมีลักษณะเป็นลานตะพักริมน้ำซึ่งพื้นที่มีสภาพที่ลาดชันขึ้นไปสู่เทือกเขาสูงทางทิศใต้ของแหล่ง สภาพโดยรวมจัดว่าเป็นพื้นที่ราบแคบๆริมน้ำ ระยะห่างจากแหล่งจนถึงลำน้ำลำประมาณ 20 เมตร จากจุดที่พบโบราณสถานนี้ประมาณ 100 เมตร ไปทางทิศตะวันออกเป็นบริเวณที่ลำน้ำลำและลำน้ำแพมไหลมาบรรจบกัน ระยะห่างระหว่างโบราณสถานบ้านถ้ำลอด1และ2 นั้นประมาณ 300-400 เมตร

เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่โบราณสถานแห่งนี้ถูกรบกวนปรับพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกอย่างมาก จนไม่เหลือร่องรอยของโบราณสถานให้เห็นอย่างชัดเจนและยังทำให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตโบราณสถานได้แน่ชัดด้วย แต่เท่าที่สามารถประมาณได้จากเศษอิฐหักที่กระจายอยู่นั้น น่าจะมีขนาดประมาณ 10x20 เมตร (รูปที่ 2.49)



แผนที่ 2.18 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 2
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

นอกจากนี้ เนินดินที่เหลืออยู่พบว่ามีแนวพังทลายของหินกรวดแม่น้ำ ซึ่งแต่ละก้อนมีขนาดความกว้างและยาวมากกว่า 30 เซนติเมตร วางทับซ้อนกันอยู่ แม้จะไม่พบเป็นลักษณะการก่อสร้างที่ชัดเจน แต่การกระจายตัวของหินกรวดแม่น้ำที่พบอยู่ในแนวเดียวกัน เชื่อว่าน่าจะเป็นการนำวัตถุดิบในธรรมชาติมาใช้ก่อสร้างขอบเขต ซึ่งคล้ายกับที่พบในโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2 (รูปที่ 2.50)



รูปที่ 2.49 สภาพแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 2



รูปที่ 2.50 แนวก้อนหินกรวดแม่น้ำขนาดใหญ่ที่พบในแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 2

โบราณวัตถุที่พบ

นอกจากกองเศษอิฐที่กระจายอยู่ทั่วไปนั้น ไม่พบโบราณวัตถุอื่นใด

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยประวัติศาสตร์

2.11 แหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 29)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 22 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|------------------------------|-----------------|
| 1. นายเชตศักดิ์ ตริยาภิวัฒน์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพุฒ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. Mr. Edward Richardson | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 5. อ้ายหม่อง | ชาวบ้านผู้นำทาง |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

โบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 259659 (กรมแผนที่ทหาร 2535) ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1:50000 และอยู่ในระดับความสูงประมาณ 640 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.19)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากหมู่บ้านถ้ำลอด เดินตามลำน้ำลำงขึ้นไปทางทิศเหนือ จนถึงบริเวณที่ลำห้วยแห่งมารวมกับลำน้ำลำง ให้เดินแยกขึ้นไปตามลำน้ำลำงประมาณประมาณ 300-400 เมตร ทางฝั่งทิศใต้ของลำน้ำ ใช้เวลาในการเดินทางช่วงนี้ประมาณ 15 นาที จนถึงโบราณสถานบ้านถ้ำลอด2 จากนั้นเดินผ่านช่วงที่ลำน้ำลำงและลำน้ำแพมมาบรรจบกัน โดยขึ้นไปตามลำน้ำลำงอีกประมาณ 200-300 เมตร บนฝั่งตะวันออกของลำน้ำบริเวณช่วงลำน้ำหักโค้งไปทางด้านตะวันออกก่อนโค้งไปทางทิศเหนือเป็นบริเวณที่ตั้งของแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3 หรือที่ชาวบ้านถ้ำลอดรู้จักในชื่อ “วัดช้างเผือก”

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพพื้นที่ตั้งของแหล่งโบราณสถานมีลักษณะเป็นลานตะพักริมน้ำที่มีกว้างประมาณ 100 เมตร ยาวประมาณ 200 เมตร ทางด้านเหนือของบริเวณที่ลำน้ำลำงและลำน้ำแพมมาบรรจบกัน ตำแหน่งของโบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ริมน้ำ มีพื้นที่ลาดเชิงเขาสูงชันต่อกับเทือกเขาล้อมอยู่ทางด้านตะวันออก (รูปที่ 2.51)

สภาพของแหล่งที่สำรวจพบประกอบเนินดินโบราณสถานที่สำคัญสองส่วนคือ

1. เนินโบราณสถาน อยู่บริเวณส่วนกลางของโบราณสถาน มีลักษณะเป็นเนินดินซึ่งยังไม่ทราบรูปร่างแน่ชัด เนื่องจากยังคงมีวัชพืชขึ้นอย่างมาก ขนาดของเนินโบราณสถานนี้ประมาณ 11x19 เมตร และเป็นเนินสูง



แผนที่ 2.19 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

จากพื้นดินประมาณ 0.5-1 เมตร บนเนินพบหลุมลึกเกือบขนาดใหญ่นาดกว้างประมาณ 2 เมตรและลึกกว่า 1 เมตร บริเวณพื้นที่ทางด้านตะวันตกของเนินดินนั้นเคยมีการปรับไถเพื่อทำการเกษตร



รูปที่ 2.51 สภาพโดยรอบของโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3

2.แนวกำแพง มีลักษณะเป็นแนวของเนินดินยาว พบร่องรอยของการก่อแนวด้วยอิฐซึ่งอยู่ด้วยกันสามด้าน ยกเว้นทางด้านทิศเหนือของแหล่งเพราะอยู่ติดลำน้ำ จากแนวกำแพงที่พบทำให้สามารถกำหนดขอบเขตของแหล่งได้อย่างชัดเจนคือประมาณ 19x51 เมตร เนินดินที่ปกคลุมแนวกำแพงอยู่สูงจากพื้นดินรอบๆประมาณ 20-30 เซนติเมตร (รูปที่ 2.52)



รูปที่ 2.52 สภาพเนินดินของแนวกำแพงที่พบ
ในโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3

โบราณวัตถุที่พบ

โบราณวัตถุที่พบบนผิวดินมีอยู่ไม่มากนักและกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่ที่พบเป็นเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งเคลือบสีน้ำตาลจำนวน 5 ชิ้น ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาในล้านนาแต่ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด จากเศษภาชนะที่พบทำให้สันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้ น่าจะมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 (รูปที่ 2.53-2.56) จากการพบแนวกำแพงและเนินดินที่อยู่ตรงกลางภายในกำแพงนั้น ทำให้สันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้ อาจจะเป็นวัด แต่ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน



รูปที่ 2.53 เศษขอบปากภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง
จากโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3



รูปที่ 2.54 เศษฐานภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง
จากโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3



รูปที่ 2.55 เศษภาชนะเครื่องเคลือบล้านนา
พบในโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3



รูปที่ 2.56 เศษภาชนะเครื่องเคลือบล้านนา
พบในโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยประวัติศาสตร์ ช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22

2.12 แหล่งโบราณสถานบ้านแสนคำลือ (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 30)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 22 พฤษภาคม 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|------------------------------|-----------------|
| 1. นายเชตศักดิ์ ตรีธาภิวัฒน์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายวีรศักดิ์ แคล้วคำพูด | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. Mr. Edward Richardson | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 5. อ้ายหม่อง | ชาวบ้านผู้นำทาง |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

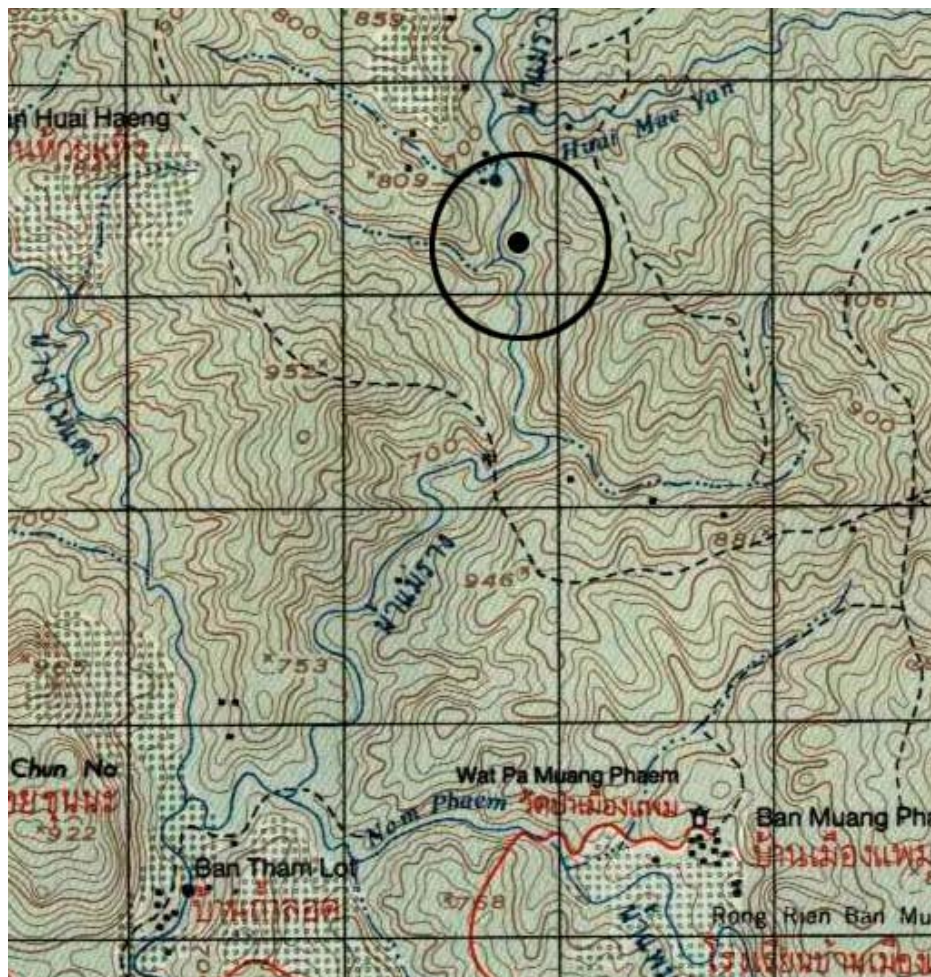
โบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านแสนคำลือ ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 269683 (กรมแผนที่ทหาร 2535) ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1: 50000 และอยู่ในระดับความสูงประมาณ 660 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่ 2.20)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากหมู่บ้านถ้ำลอด เดินทางตามลำน้ำลำงขึ้นไปทางทิศเหนือ จนถึงบริเวณที่ลำห้วยแห่งมารวมกับลำน้ำลำง ให้เดินแยกขึ้นไปตามลำน้ำลำงประมาณประมาณ 300-400 เมตร ทางฝั่งทิศใต้ของลำน้ำลำง ใช้เวลาในการเดินทางช่วงนี้ประมาณ 15 นาที จนถึงโบราณสถานบ้านถ้ำลอด2 จากนั้นเดินผ่านช่วงที่ลำน้ำลำงและลำน้ำแม่มาบรรจบกัน โดยขึ้นไปตามลำน้ำลำงอีกประมาณ 200-300 เมตร บนฝั่งตะวันออกของลำน้ำจนถึงโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3 จากนั้นเดินทางตามลำน้ำลำงขึ้นไปทางทิศเหนือซึ่งค่อนข้างลำบาก เพราะเป็นการเดินทางตามน้ำสลับกับการเดินเลียบเชิงเขา ซึ่งทางนี้เป็นเส้นทางที่ชาวบ้านถ้ำลอดกับบ้านแสนคำลือใช้ไปมาหาสู่กัน ระยะทางในการไปสู่แหล่งช่วงนี้ประมาณ 4-5 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1-2 ชั่วโมง โบราณสถานจะอยู่บนลานตะพักด้านทิศตะวันออกของลำน้ำลำง เส้นทางที่กล่าวนี้ควรมีผู้นำทางไปยังแหล่ง เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลาในการค้นหา

สภาพแหล่งโบราณคดี

เนื่องจากโบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่บนลานตะพักริมน้ำซึ่งชาวบ้านใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรม ทำให้เนินโบราณสถานแห่งนี้ถูกไถปรับหน้าดินให้จนหมดสิ้น เหลือเพียงร่องรอยของเศษอิฐที่กระจายอยู่เท่านั้น สภาพของบริเวณที่เคยเป็นโบราณสถานแห่งนี้ อยู่ห่างจากลำน้ำลำงทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 50 เมตร ส่วนทางด้านตะวันออกเป็นเทือกเขาสูงชัน เมื่อมองในภาพรวมจัดว่ามีลักษณะเป็นพื้นที่ราบริมน้ำในแอ่งของหุบเขา



แผนที่ 2.20 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านแสนคำลือ
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

สภาพพื้นที่ระหว่างโบราณสถานบ้านถ้ำลอด 3 กับโบราณสถานบ้านแสนคำลือไม่พบพื้นที่ลักษณะนี้เพราะเป็นเขาสูงชันติดลำน้ำ ทางด้านทิศเหนือของโบราณสถานบ้านแสนคำลือขึ้นไปปรากฏพื้นที่ราบแคบๆ ริมน้ำคล้ายกันบ้าง แต่ในการสำรวจตามลำน้ำขึ้นไปประมาณ 2 กิโลเมตร กลับไม่พบร่องรอยของโบราณสถานอื่นใด

โบราณวัตถุที่พบ

โบราณวัตถุที่พบบนผิวดินในการสำรวจมีจำนวนค่อนข้างมา ซึ่งชาวบ้านนำมากองรวมกันไว้ตามต้นไม้ หลักฐานที่เก็บเป็นตัวอย่างประกอบด้วย (รูปที่ 2.57)

- เศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดิน จำนวนไม่เกิน 10 ชิ้น
- เศษภาชนะดินเผาเครื่องเคลือบจากแหล่งเตาล้านนาช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 จำนวนกว่า 20 ชิ้น
- เศษเครื่องลายครามจีนสมัยราชวงศ์หมิง จำนวน 2 ชิ้น



รูปที่ 2.57 เศษภาชนะดินเผาแบบ
รอบโบราณสถานบ้าน

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยประวัติศาสตร์ ช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22

3. แหล่งโบราณคดีในบริเวณลำน้ำแพม

แหล่งโบราณคดีในบริเวณลำน้ำแพมประกอบด้วย แหล่งที่มีลักษณะภูมิศาสตร์ที่ต่างกันคือมีแหล่งที่เป็นถ้ำจำนวน 1 แห่ง สันดอย 2 แห่ง ลานตะพักกริมน้ำ 3 แห่งและที่ลาดเชิงเขาริมน้ำอีก 1 แห่ง มีรายละเอียดของแหล่งแต่ละแห่งดังนี้

3.1 โบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 10)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 16 เมษายน 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|------------------------------------|--|
| 1. ผศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช | นักวิจัย |
| 2. นายเชิดศักดิ์ ศรีธรรมาภรณ์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นางสาวนันทมน ภูริพัฒน์พงศ์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 5. นางสาวสุทิสรา โพธิ์อิน | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 6. นางสาวสุคนธา วัฒนาวารีกุล | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 7. นางสาวอุดมลักษณ์ สุนทรระกูล | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 8. นายกรกฎ บุญลพ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 9. นายชวลิต ขาวเขียว | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 10. นางสาวดาริกา ณะศักดิ์ศิริ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 11. นางสาวจิตรา กาเบตุ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 12. นางสาวรัชสร ดันดวงศ์ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 13. นางสาวกรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 14. นางสาวดวงใจ พิชิตนรงค์ชัย | นักศึกษาปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 15. นางสาวสุจารีย์ จรัสด้วง | นักศึกษาปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร |

16. Mr. John Spies นักสำรวจถ้ำอิสระในอำเภอปางมะผ้า ชาวออสเตรเลีย
17. Ms. Sukanya Sharma นักศึกษาปริญญาเอกจาก Deccan College ประเทศอินเดีย

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้อยู่ในพื้นที่ของบ้านเมืองแพม ตำบล ถ้ำลอด อําเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนเนินเล็กๆ เชิงเขาต่อกับที่ราบริมน้ำในหุบเขาของบ้านเมืองแพม กำหนดตำแหน่งของแหล่งด้วยพิกัดระบบ UTM ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1: 50,000 ได้ 47 QMB 286644 (แผนที่ 2.21) (กรมแผนที่ทหาร 2535)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

ใช้เส้นทางจากบ้านถ้ำลอดเหนือ-บ้านเมืองแพม จากหมู่บ้านเมืองแพมต้องใช้การเดินทางไปทางทิศใต้ตามลำน้ำแพม จะพบทางคนเดินเล็กๆ บนที่ลาดเชิงเขา ซึ่งขนานไปกับลำน้ำแพมมุ่งหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพภูมิประเทศระหว่างทางเดินจะเป็นหุบเขา ตลอดทางจะเป็นพื้นที่ป่าแต่จะมีพื้นที่เกษตรอยู่บ้าง จากหมู่บ้านใช้ระยะการเดินทางประมาณ 2 กิโลเมตร จะมาถึงบริเวณที่เป็นหุบเขามีพื้นที่รืมน้ำกว้าง แหล่งโบราณคดีจะอยู่บนทางเดินบริเวณนี้ โดยสังเกตจากต้นไม้ใหญ่ข้างทางเป็นสำคัญ

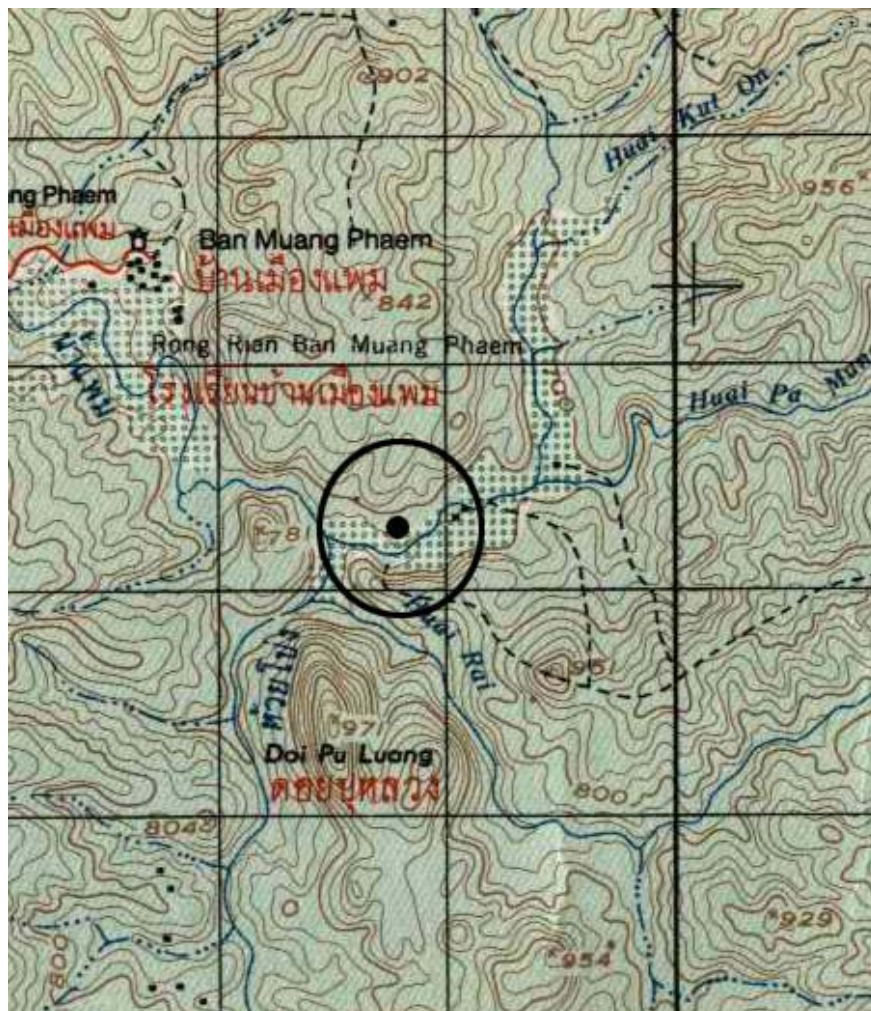
สภาพแหล่งโบราณคดี

เนินโบราณสถานตั้งอยู่บนเนินเล็กๆ เชิงเขา สูงกว่าที่ราบริมน้ำประมาณ 1-2 เมตร มีพื้นที่ราบในหุบเขากว้างอยู่ทางทิศใต้ของแหล่ง ซึ่งมีลำน้ำแพมไหลผ่าน โบราณสถานจะวางตัวในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก ขนาดของแหล่งโดยรวมได้ประมาณ 22x54 เมตร ภายในขอบเขตกำแพงนี้ พบเนินโบราณสถานหนึ่งแห่งอยู่ตรงกลาง เป็นเนินดินรูปวงกลม สูงจากพื้นประมาณ 50 เซนติเมตร (รูปที่ 2.58) นำสังเกตว่าเป็นการวางตัวตามแนวหุบเขา



รูปที่ 2.58 สภาพโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1

โดยดูจากแนวกำแพงแก้วที่ล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เนินดินของกำแพงแก้วนี้จะเห็นแนวก่ออิฐชัดเจน 3 ด้าน ยกเว้นทางด้านทิศใต้ซึ่งมีแนวขอบเขตไม่ชัดเจน (รูปที่ 2.59) หลักฐานที่พบทั้งหมดสนับสนุนเบื้องต้นว่าเนินดินตรงกลางนี้อาจเป็นเจดีย์ แต่ยังไม่ทราบรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ภายในบริเวณโบราณสถานพบก้อนหินทรายรูปสี่เหลี่ยมยาวประมาณ 1 เมตร กว้างและหนาประมาณ 50-60 เซนติเมตร ไม่ทราบประโยชน์แน่ชัด



แผนที่ 2.21 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

สภาพรอบแหล่งโดยทั่วไป ทางเหนือจะลาดชันขึ้นเป็นภูเขา ส่วนทางทิศตะวันออกและทิศใต้จะเป็นที่

ราบรินน้ำซึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน มีระยะห่างจากลำน้ำแพมทางทิศใต้ตามแผนที่วัดได้ประมาณ 200 เมตร อยู่ในระดับสูงประมาณ 700-720 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พืชพันธุ์รอบๆ จะเป็นไม้ในป่าเบญจพรรณ ไม่พบโบราณวัตถุอื่นใด



รูปที่ 2.59 แนวกำแพงที่พบในโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1

โบราณวัตถุที่พบ

จากการสำรวจนอกจากร่องรอยของสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยอิฐแล้ว ยังได้พบเศษภาชนะดินเผาจำนวน 5 ชิ้น ทางด้านตะวันตกของแหล่งซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกปรับเป็นทางเดินและอาจเป็นพื้นที่เพาะปลูกเก่า เศษภาชนะดินเผาที่พบเป็นเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง เนื้อดินหยาบสีน้ำตาลดำ อาจมีการเคลือบสีน้ำตาล แต่ไม่แน่ชัดเพราะสภาพผิวด้านนอกสึกกร่อนมาก จำนวน 4 ชิ้น ไม่อาจระบุได้ว่ามาจากแหล่งใดและไม่สามารถกำหนดอายุได้ชัดเจน สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าน่าจะเป็นเตาบางแห่งในล้านนาซึ่งกำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 อีกชิ้นหนึ่งเป็นเศษเครื่องลายครามจีนสมัยราชวงศ์หมิง มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 เช่นกัน (รูปที่ 2.60)

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยประวัติศาสตร์ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22



รูปที่ 2.60 เศษภาชนะดินเผาที่พบจากโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1

3.2 โบราณสถานบ้านเมืองแพม 2 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 11)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 16 เมษายน 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|-----------------------------------|---|
| 1. นายเชตศักดิ์ ตริยาภิวัฒน์ | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นางสาวศิริลักษณ์ กันทศรี | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 4. นางสาวจิตรา กาปเกตุ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 2. นางสาวกรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 5. นางสาวสุจารีย์ จรัสด้วง | นักศึกษาปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2 อยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านเมืองแพม ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งตามพิกัดระบบ UTM ที่ 47 QMB 296646 (แผนที่ 2.22) บนระดับความสูงประมาณ 700 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (กรมแผนที่ทหาร 2535) ปัจจุบันชาวบ้านโดยทั่วไปในหมู่บ้านเมืองแพมซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยง มักเรียกโบราณสถานแห่งนี้ว่า “วัดลัวะเก่า” เพราะมีความเชื่อกันว่าเป็นวัดที่ได้รับการสร้างโดยพวก ลัวะ ที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ก่อนที่ชาวกะเหรี่ยงจะเข้ามาอยู่เมื่อนานมาแล้ว *

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

จากหมู่บ้านถ้ำลอดใช้เส้นทางบ้านถ้ำลอด-บ้านเมืองแพม เมื่อถึงบ้านเมืองแพมแล้วต้องใช้การเดินทาง โดยมุ่งหน้าไปทางทิศใต้ของหมู่บ้านสู่พื้นที่ราบริมน้ำในหุบเขา จากนั้นเดินตามลำน้ำขึ้นไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2-3 กิโลเมตร ผ่านแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 ซึ่งอยู่ประมาณครึ่งทางหรือประมาณ 1 กิโลเมตร ก่อนถึงโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2 ใช้เวลาในการเดินประมาณ 45 นาที จะถึงบริเวณที่ตั้งของแหล่งซึ่งมีสภาพ

* จากการสำรวจและสัมภาษณ์ชาวบ้านในหลายๆหมู่บ้านของอำเภอปางมะผ้าซึ่งเป็นประชากรกลุ่มชนบนพื้นที่สูงหลายเผ่า ทำให้มีข้อสังเกตว่า โดยส่วนใหญ่จะมีความเชื่อที่คล้ายกันว่าพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนที่เป็น ชาวลัวะ มาก่อนที่พวกของคนเข้ามา แต่ไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่ได้กล่าวถึงได้แน่ชัด ทั้งไม่สามารถบอกเหตุผลของความเชื่อนั้นอย่างหนักแน่น เป็นลักษณะของการเล่าแบบเชื่อตามกัน ดังนั้น เมื่อมีการพบแหล่งโบราณคดีที่เหลือเศษภาชนะดินเผาแบบต่างๆให้พบบนผิวดิน หรือพบแหล่งโบราณสถานใกล้หมู่บ้านของพวกคนแล้ว มักเรียกโดยใช้ชื่อรวมว่า “บ้านเก่าลัวะ” บ้าง หรือ “วัดเก่าลัวะ” บ้าง



แผนที่ 2.22 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)

เป็นทุ่งนากว้าง มีลานตะพักสองชั้น และหุบเขาทอดตัวไปทางทิศเหนือ ตำแหน่งของแหล่งเห็นเนินเชิงเขาที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้

สภาพแหล่งโบราณคดี

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของแหล่งโบราณสถานแห่งนี้ จากการสังเกตและเปรียบเทียบตำแหน่งประกอบในแผนที่ทางทหาร พบว่ามีที่ตั้งอยู่ภายในหุบเขาทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านเมืองแพมซึ่งอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร ลักษณะของหุบเขาเป็นรูปลักษณะของเส้นโค้งหักศอกในแนวทิศตะวันตก-ตะวันออก คิดเป็นระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร จากนั้นหุบเขาได้หักขึ้นไปทางทิศเหนืออีกประมาณ 1 กิโลเมตร ความกว้างของหุบเขาโดยเฉลี่ยประมาณ 200-500 เมตร มีลำน้ำแพมเป็นสายน้ำหลักที่ไหลหล่อเลี้ยงพื้นที่ภายในหุบเขา อีกทั้งสองข้างของลำน้ำสาขานี้เป็นลานตะพักน้ำ กว้างประมาณ 100 เมตรในแต่ละข้าง ซึ่งในปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวของหมู่บ้าน ถัดจากลานตะพักขึ้นไปเป็นเทือกเขาสูงชันทั้งหุบเขา โดยความลาดชันของเทือกเขาด้านในนั้นมีลักษณะไล่ระดับกันขึ้นไป ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินภายในหุบเขาบ้านเมืองแพม เป็นผลมาจากการสะสมตัวของตะกอนลำน้ำแพมที่ไหลพัดพามาจากเทือกเขาสูง ผ่านเข้ามาทางด้านทิศเหนือของหุบเขาแล้ว ยังได้จากการพัดพาตะกอนน้ำของลำน้ำสาขาย่อยที่ไหลมาตามร่องเขารอบหุบเขาสู่ลำน้ำสายหลักด้วย ลักษณะของป่าไม้ในพื้นที่แห่งนี้ประกอบด้วยผืนป่าทั้งที่เป็นแบบป่าเบญจพรรณและป่าสน อันมีพันธุ์ไม้นานาชนิดขึ้นปกคลุมโดยสอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านสภาพพื้นที่และระดับความสูง

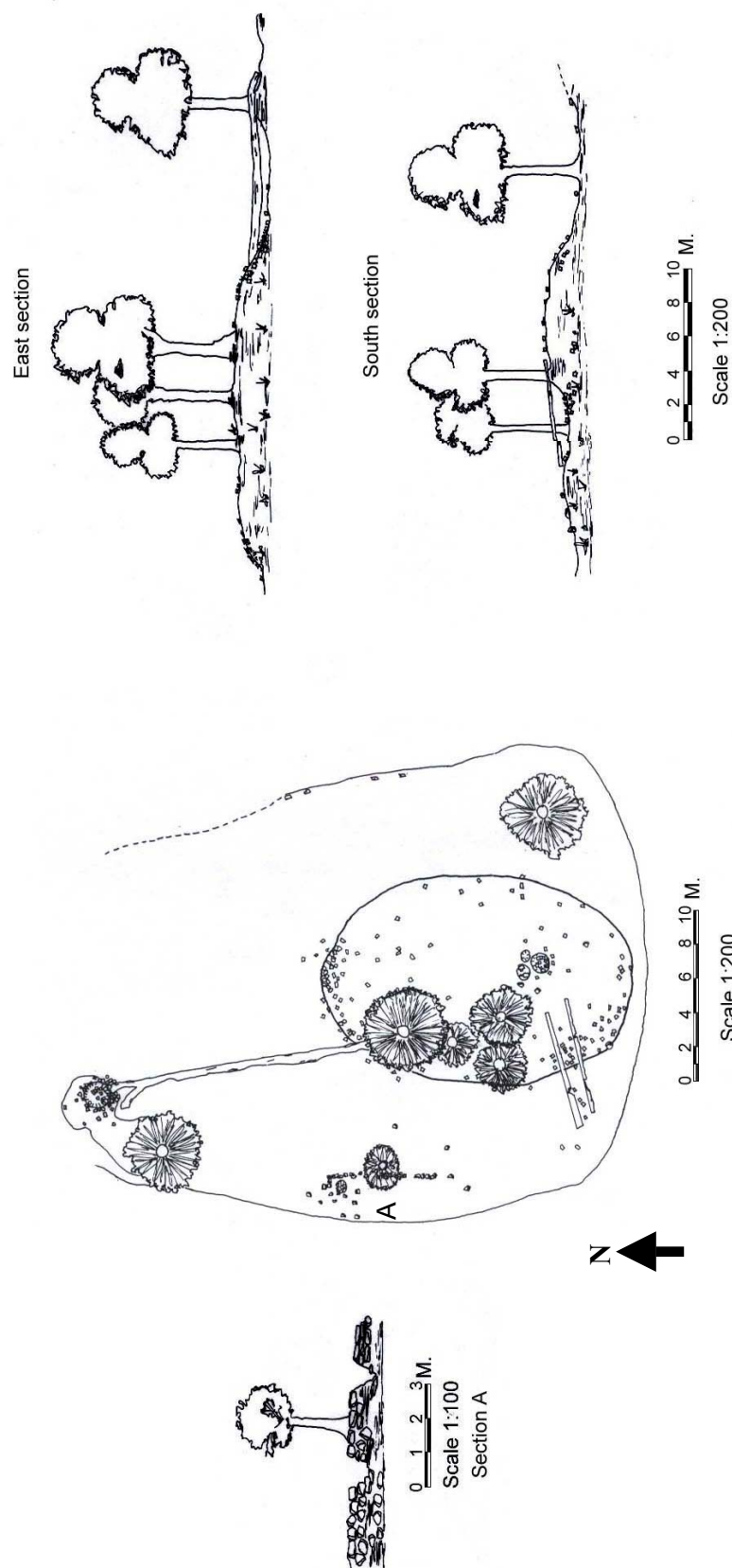
โบราณสถานบ้านเมืองแพมนี้ตั้งอยู่บนเนินดินขนาดเล็กคดเคี้ยว บริเวณมุมทางด้านทิศตะวันออกช่วงก่อนที่หุบเขาทอดตัวขึ้นไปทางทิศเหนือ โดยเนินดินมีระดับสูงกว่าพื้นดินที่ราบลานตะพักประมาณ 1-1.5 เมตร มีห้วยป่ามู่งไหลผ่านทางด้านทิศใต้ของเนินโบราณสถาน ห่างออกไปประมาณ 50 เมตร ซึ่งไหลไปรวมกับลำน้ำแพมที่อยู่ทางทิศตะวันตกของเนินประมาณ 100 เมตร สภาพพื้นที่โดยรอบของแหล่งโบราณคดีส่วนใหญ่ถูกรับเป็นพื้นที่เกษตรกรรม สภาพของเนินโบราณสถานมีลักษณะเกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดขอบเขตของโบราณสถานโดยรวมมีความกว้าง 28 เมตร ยาว 32 เมตร ประกอบด้วยซากเนินโบราณสถานที่มีการสำรวจพบจำนวน 3 เนินคือ



รูปที่ 2.61 สภาพเนินโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2

เนินโบราณสถานหมายเลข 1 มีลักษณะเป็นเนินดินยาวรี วางตัวในแนวเหนือใต้ ขนาดของเนินประมาณ 12 เมตร ยาวประมาณ 18 เมตรและสูงประมาณ 1-1.6 เมตรจากพื้นดินโดยรอบ บนเนินโบราณ

สถานพบเศษอิฐกระจายอยู่ทั่วไป (รูปที่ 2.61) มีต้นไม้ขึ้นอยู่เล็กน้อย นอกจากนี้ยังพบรอยหลุมลักลอบขุดจำนวน 3 หลุม อยู่ใกล้ๆกัน จากการสำรวจไม่พบเศษกระเบื้องดินเผาเลย สภาพของเนินโบราณสถานที่พบว่าเป็นเนินดินที่มีสภาพผิวดินเสมอกัน ไม่ปรากฏรอยแนวดินที่สามารถบอกได้ว่าการก่อผนังทั้งสี่ด้าน ทั้งสภาพอิฐที่



แผนผังที่ 2.12 แหล่งโบราณสถานบ้านเมืองเพม 2

กระจายไม่เป็นระเบียบหรือมีแนวพังทลายของส่วนที่น่าจะเป็นผนังอาคารแล้ว ทำให้สันนิษฐานในเบื้องต้นว่า เนินโบราณสถานนี้อาจเป็นฐานอาคารโถง ก่อด้วยอิฐและจากการสำรวจซึ่งไม่พบเศษกระเบื้องดินเผาungหลังคา จึงอาจเป็นไปได้ที่หลังคาของอาคาร โบราณสถานแห่งนี้ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นหลังคาแบบเครื่องไม้ โดยหลังคาประเภทนี้อาจเป็นหลังคามุงด้วยใบของพืชต่างหรือทำด้วยไม้จากวิธีอื่นใด ทำให้เมื่อถูกทิ้งร้างไป หลังคาเหล่านั้นจึงผุพังสลายไปจนหมด

เนินโบราณสถานหมายเลข 2 อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเนินโบราณสถานหมายเลข 1 ห่างออกไปประมาณ 12 เมตร รูปร่างของเนินดินค่อนข้างกลม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเนินประมาณ 2-3 เมตร มีร่องรอยหลุมลึกกลบค้นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 เมตร ทำให้มีเศษอิฐกระจายหลุดกระจายขึ้นมาจำนวนมาก ไม่สามารถสันนิษฐานรูปแบบและหน้าที่ได้ชัดเจน

เนินโบราณสถานหมายเลข 3 อยู่ทางด้านตะวันออกของเนินโบราณสถานหมายเลข 1 ห่างออกไปประมาณ 6 เมตร พบเป็นแนวก่อด้วยหินกรวดแม่น้ำขนาดใหญ่ (pebble) ก่อซ้อนกันประมาณ 5 ชั้น ไม่พบร่องรอยของสิ่งที่ใช้สอยหรือประสาณก้อนหินเหล่านั้น ขนาดแนวหินที่พบมีความยาวประมาณ 7.5 เมตร การก่อแนวหินที่พบมีความสูงประมาณ 0.6-0.7 เมตร วางตัวในแนวเหนือใต้ ขนานกับเนินโบราณสถานหมายเลข 1 ไม่ทราบรูปร่างและขอบเขตแน่ชัด สันนิษฐานว่าอาจเป็นการนำก้อนหินมาก่อเพื่อปรับพื้นโบราณสถานหรืออาจใช้เป็นแนวขอบเขตอาณาบริเวณของโบราณสถาน (รูปที่ 2.62)



ข้อสังเกตจากการวางตัวของแนวโบราณสถานซึ่งอยู่ในแนวทิศเหนือใต้ ดังเห็นได้จากการวางตัวของเนินโบราณ

รูปที่ 2.62 แนวหินกรวดแม่น้ำที่นำมาใช้ก่อสร้างในโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2

สถานหมายเลข 1 และ 3 ทำให้เชื่อว่าโบราณสถานแห่งนี้โดยรวมน่าจะวางตัวตามแนวทิศดังกล่าว ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับตำแหน่งและการวางตัวของแนวหุบเขาที่อยู่ในแนวเหนือใต้เช่นกัน ตำแหน่งและการวางตัวของแนวโบราณสถานที่สัมพันธ์กับแนวของหุบเขานี้เหมือนกับโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 (ดูรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 หน้า 40-41) ที่อยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ภายในหุบเขาเดียวกัน ซึ่งอาจมีนัยที่แสดงให้เห็นลักษณะการตั้งแหล่งชุมชนภายในหุบเขาแห่งนี้

โบราณวัตถุที่พบ

นอกจากเนินโบราณสถานต่างๆที่พบแล้ว ยังพบโบราณวัตถุที่เป็นเศษภาชนะดินเผาจำนวนสองชิ้น บริเวณใกล้กับหลุมลึกกลบค้นบนเนินโบราณสถานหมายเลข 1 อันประกอบด้วยเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง เนื้อ

ดินหยาบสีน้ำตาลเคลือบสีขาวขุ่นเป็นชั้นบางๆ จำนวนหนึ่งชิ้น และเศษภาชนะดินเผาเนื้อดิน (Earthenware) สีเทา ซึ่งเผาจนเนื้อภาชนะค่อนข้างแกร่งอีกหนึ่งชิ้น (รูปที่ 2.63)



รูปที่ 2.63 เศษภาชนะดินเผาเคลือบขาวพบในโบราณสถานบ้านเมืองแพม 2

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

จากหลักฐาน โบราณวัตถุที่พบเศษภาชนะดินเผาเครื่องเคลือบซึ่งน่าจะอยู่ในกลุ่มภาชนะเครื่องเคลือบที่มาจากแหล่งเตาในแถบภาคเหนือ ทำให้สันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้อาจอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22

3.3 โบราณสถานบ้านเมืองแพม 3 (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 12)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 20 เมษายน 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|--------------------------------|---|
| 1. นางสาวอุดมลักษณ์ ชื่นตระกูล | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นายวิรัชศักดิ์ แคล้วคำพูน | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายชวลิต ขาวเขียว | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร |

- | | |
|------------------------------|--|
| 4. นางสาวชัชสร ตันติวงศ์ | นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 5. นางสาวดวงใจ พิชิตนรงค์ชัย | นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

โบราณสถานแห่งนี้ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ในพื้นที่ของหมู่บ้านเมืองแพม ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตำแหน่งพิกัดภูมิศาสตร์ตามระบบ UTM ที่ 47 QMB 279645 (แผนที่ 2.23) ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1: 50000 อยู่ในช่วงระดับความสูงที่ 660-680 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (กรมแผนที่ทหาร 2535)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

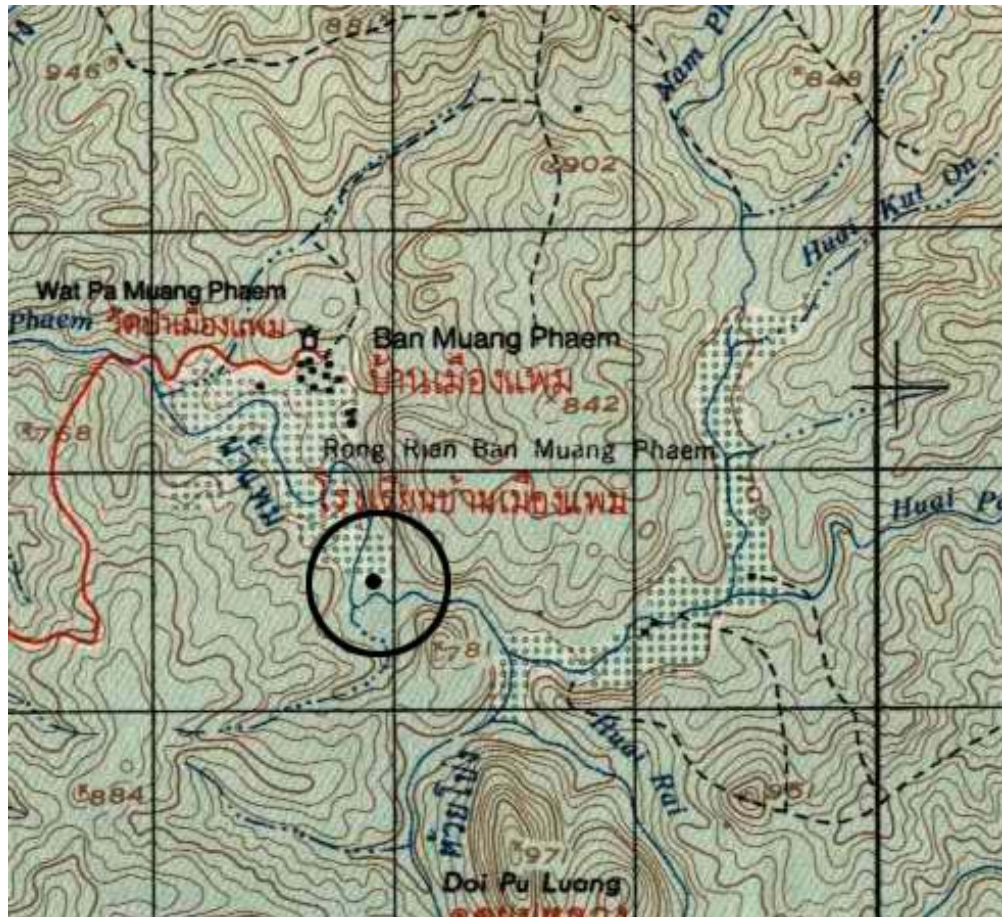
จากหมู่บ้านถ้ำลอดมีเส้นทางมุ่งสู่หมู่บ้านเมืองแพม เมื่อเข้าหมู่บ้านเมืองแพม จะมีทางแยกบริเวณโรงเรียน เลี้ยวขวาไปตามทางแยกซึ่งสิ้นสุดบริเวณวัดเมืองแพม ใช้การเดินทางต่อไปตามทาง มุ่งหน้าไปด้านทิศใต้ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 5-10 นาทีจะพบทางคนเดินซึ่งตัดลงบริเวณพื้นที่เกษตร เดินไปตามทางนั้นจนถึงที่ราบริมน้ำเบื้องล่าง บริเวณข้างทางจะเป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีซึ่งพบเศษอิฐกระจายอยู่ทั่วไปและอยู่ก่อนที่เส้นทางนั้นจะนำเข้าสู่หุบเขาถัดไป

สภาพแหล่งโบราณคดี

ภายในหุบเขาด้านทิศใต้ของหมู่บ้านเมืองแพมเป็นบริเวณที่ตั้งของแหล่งโบราณสถานซึ่งอยู่บนพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ราบลาดตะพักริมน้ำ ทางด้านทิศตะวันตกของแหล่งอยู่ติดกับเชิงเขา ส่วนทางด้านทิศตะวันออกของแหล่งมีลำน้ำแม่ไหลผ่านซึ่งห่างจากที่ตั้งของแหล่งประมาณ 20-30 เมตร ลำน้ำในช่วงบริเวณนี้มีลักษณะทอดโค้งจากด้านทิศตะวันตกขึ้นทิศเหนือ โดยไหลผ่านมาจากหุบเขาที่อยู่ถัดไปทางด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 และ 2 ระหว่างโบราณสถานบ้านเมืองแพม 3 กับหุบเขาที่อยู่ถัดไปทางด้านทิศตะวันตกนั้น มีช่องเขาแคบๆกั้นอยู่ ความกว้างของช่องเขาประมาณ 100-200 เมตรและห่างจากโบราณสถานออกไปประมาณ 200-300 เมตรตามลำน้ำ สภาพพื้นที่โดยรอบของแหล่งโบราณคดีแม้ว่าถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

สภาพของโบราณสถานที่พบยังมีลักษณะเป็นเนินดินปกคลุม ขนาดของเนินโบราณสถานมีความกว้างประมาณ 21 เมตร ยาวประมาณ 30 เมตรและเนินดินสูงประมาณ 1-1.5 เมตร รอบโดยของเนินโบราณสถานพบเศษอิฐกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณปลายเนินด้านตะวันตกเฉียงเหนือพบแนวก่ออิฐ ทำให้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแนวก่ออิฐของฐานอาคาร แต่ไม่ทราบลักษณะรูปแบบและหน้าที่ใช้งานชัดเจน (รูปที่ 2.64)

นอกจากนี้บริเวณด้านเหนือของเนินห่างออกไปประมาณ 2-4 เมตรและทางด้านตะวันออกห่างออกไปประมาณ 6-8 เมตร พบเนินดินอีกข้างละเนิน เป็นเนินดินขนาดเล็กซึ่งไม่ทราบรูปร่างและขนาดที่ชัดเจน มีเศษอิฐกระจายอยู่บนเนินทั้งสองด้วย ยังไม่ทราบว่าเป็สิ่งก่อสร้างลักษณะใดแน่ชัด



แผนที่ 2.23 ที่ตั้งแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 3
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)



รูปที่ 2.64 สภาพแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 3

โบราณวัตถุที่พบ

นอกจากเศษอิฐที่พบกระจายอยู่ทั่วไปบนเนินโบราณสถานแล้ว ไม่พบโบราณวัตถุอื่นใดบนผิวดินเลย แต่บริเวณเชิงเขาด้านตะวันตกของโบราณสถานพบแหล่งโบราณคดีอีกแห่งหนึ่งอยู่ใกล้ๆ คือ แหล่งโบราณคดีเนินเขาใกล้โบราณสถานบ้านเมืองแพม 3 ซึ่งปรากฏเศษภาชนะดินเผาแบบต่างๆ กระจายอยู่ เชื่อว่าแหล่งโบราณคดีทั้งสองน่าจะอยู่ร่วมสมัยกัน เพราะโบราณวัตถุที่พบในแหล่งโบราณคดีเนินเขาใกล้โบราณสถานบ้านเมืองแพม 3 กระจายลงมาตั้งแต่ที่ลาดเชิงเขาจนถึงบนลานตะพัก ซึ่งเป็นชั้นตะพักเดียวกับที่โบราณสถานบ้านเมืองแพม 3 ตั้งอยู่ ดังนั้นการกำหนดอายุที่แน่ชัดของแหล่งโบราณสถานแห่งนี้ จึงใช้การกำหนดอ้างอิงกับเศษภาชนะดินเผาที่พบในแหล่งโบราณคดีเนินเขาใกล้โบราณสถานบ้านเมืองแพม 3

ประเภทของแหล่งโบราณคดี

โบราณสถาน

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี

สมัยประวัติศาสตร์

3.4 แหล่งโบราณคดีถ้ำบันได (แหล่งโบราณคดีหมายเลข 13)

วันที่สำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 19-20 เมษายน 2544

คณะสำรวจ

การสำรวจครั้งที่ 1

- | | |
|--------------------------------|--|
| 1. นางสาวอุดมลักษณ์ ชื่นตระกูล | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 2. นายวิรัชศักดิ์ แคล้วคำพุด | ผู้ช่วยนักวิจัย |
| 3. นายชวลิต ขาวเขียว | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 4. นางสาวรัชสร ดันติวงศ์ | นักศึกษาปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 5. นางสาวดวงใจ พิธิพนธ์รัชชัย | นักศึกษาปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร |

ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นถ้ำที่ตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาด้านตะวันตกของบ้านเมืองแพม ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตั้งของแหล่งอยู่ใกล้กับลำน้ำแพมและอยู่ฝั่งตรงข้ามกับแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 มีตำแหน่งพิกัดกริดภูมิศาสตร์ตามระบบ UTM ที่ 47 QMB 287641 (แผนที่ 2.24) ในแผนที่ทางทหารขนาดมาตราส่วน 1: 50000 และอยู่ในระดับความสูงประมาณ 700 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (กรมแผนที่ทหาร 2535)

การเดินทางสู่แหล่งโบราณคดี

ใช้เส้นทางจากบ้านถ้ำลอดเหนือ-บ้านเมืองแพม จากหมู่บ้านเมืองแพมต้องใช้การเดินทางไปทางทิศใต้ตามลำน้ำแพม จะพบทางคนเดินเล็กๆ บนที่ลาดเชิงเขา ซึ่งขนานไปกับลำน้ำแพมมุ่งหน้าไปทางทิศตะวันออก สภาพภูมิประเทศระหว่างทางเดินจะเป็นหุบเขา ตลอดทางจะเป็นพื้นที่ป่าแต่จะมีพื้นที่เกษตรอยู่บ้าง จากหมู่บ้านใช้ระยะการเดินทางประมาณ 2 กิโลเมตร จนถึงแหล่งโบราณสถานบ้านเมืองแพม 1 จากนั้นเดินมุ่งหน้าไปทางทิศใต้ข้ามลำน้ำแพมสามารถพบพื้นที่ราบเล็กๆ อยู่อีกฝั่งหนึ่งของลำน้ำซึ่งในบริเวณนั้นมีถ้ำอยู่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีที่กล่าวถึง

สภาพแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นถ้ำหินปูนซึ่งอยู่บนฝั่งด้านทิศใต้ของลำน้ำแพม ห่างจากลำน้ำประมาณ 5 เมตร สภาพของถ้ำมีลักษณะเป็นโพรงค่อนข้างลึกคือ มีขนาดความกว้างโดยรวมประมาณ 17 เมตร ยาวประมาณ 25 เมตร ปากถ้ำหันไปทางทิศตะวันออกและสูงจากพื้นด้านล่างประมาณ 3.5 เมตร มีสภาพค่อนข้างดีตั้งชันทำให้



แผนที่ 2.24 ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีอำบันไค
(ที่มา: กรมแผนที่ทหาร 2535)